

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**

OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

STÁT V POLITICKÉM SYSTÉMU

**Teorie hospodářské
politiky
Prezentace č. 2**

Obsah prezentace

1. Teorie vzniku státu
2. Základní charakteristiky státu
3. Funkce státu
4. Formy státu
5. Právní stát
6. Formy vlády

Teorie vzniku státu (jak může vzniknout stát)

- teologické (teokratické teorie)
- patriarchální teorie,
- patrimonialní teorie (na základě vlastnictví půdy)
- teorie (organizovaného) násilí,
- smluvní teorie,
- institucionální teorie apod.

Základní charakteristiky státu

- Určitá asociace, sdružení osob,
- „organizace“, která při řízení společnosti využívá ústavu, zákony a právní normy,
- relativně samostatný subjekt mezinárodního práva,
- jediná „organizace“ společnosti, která zahrnuje celou společnost.
- Stát je instituce disponující mocí vládnout, soudit a vytvářet zákony společnosti.

- hospodářská,
 - obranná,
 - řídicí,
 - kulturní,
 - Integrační,
 - *Materiální* (souvisí se zabezpečením reprodukce mocenských struktur a veřejné moci)
 - *Formální* (spočívá ve vydávání zákonů, realizace státní správy a soudnictví)
-

- *Podle suverenity:*
 - Státy svrchované
 - Státy nesvrchované (závislé) – suverenita (Francie – Monako)
 - *Podle způsobu vlády:*
 - Demokracie
 - Diktatura
 - *Podle hlavy státu:*
 - Teokracie
 - Monarchie
 - Republika
-

Druhy státu

- *Podle způsobu výkonu státní moci:*
 - Centralizované státy
 - Decentralizované státy
 - *Podle uspořádání státu:*
 - Unitární stát
 - Složený stát
 - *Podle idejí:*
 - Národní stát
 - Občanský stát
 - *Podle složení obyvatelstva:*
 - Národní stát (Norsko)
 - Státy s národnostními menšinami (ČR)
 - Státy více národů (Indie, Švýcarsko)
-

- Unitární stát

- centrální vláda a centrální administrativa, které vykonávají moc nad celým územím daného státu,
- jediná soustava nejvyšších státních orgánů,
- jediná legislativa,
- jediná exekutiva,
- jedno státní občanství,
- Příkladem unitárních států jsou Finsko, Francie, Ukrajina, Itálie, ČR. Největším unitárním státem je Čína.

- Složený stát

- federace a konfederace

- Rozdělení moci mezi centrem a vládami jednotlivých částí státu, přičemž žádná z rovin není podřízena druhé, ale obě působí paralelně a koordinovaně (USA, SRN, Rakousko, Austrálie, Ruská federace, Belgie),
- dvoukomorový parlament,
- právo konstitutivních jednotek podílet se na úpravách federální ústavy.

Federace

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVÍNĚ

- Sdružení států vzniklé na základě mezinárodní smlouvy,
- je tvořena samostatnými státy, které jsou samy o sobě subjektem mezinárodního práva,
- nemá úplnou soustavu nejvyšších státních orgánů. Orgány disponuje pouze na základě toho, jaké kompetence byly mezinárodní smlouvou konfederaci svěřeny. (Státy konfederace si ponechají například samostatnou zahraniční politiku nebo vlastní armádu).

Konfederace – Švýcarsko a jeho kantony

**SLEZSKÁ
UNIVERZITA**
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- Ve státě „vládně zákon“:
 - právo je nadřazeno politice,
 - stát má účinný a fungující systém právních a politických záruk proti porušování práva.
 - Nutným předpokladem právního státu je právní jistota (jednoznačnost a vymahatelnost práva.
 - Významným impulzem pro změnu pojetí právního státu v Evropě byl Norimberský proces, který se vypořádával s nacistickým zneužitím práva. Nové pojetí právního státu, zakotvené po druhé světové válce v mezinárodních smlouvách, proto podřizuje stát a jeho právní systém obecným hodnotám, zejména spravedlnosti, nadřazuje právnímu systému státu lidská práva a omezuje roli státu na míru nezbytnou k jejich ochraně a rozvoji.
-

- Absolutní monarchie.
- Dualistická monarchie.
- Konstituční monarchie.
- Parlamentní republika.
- Prezidentský systém.
- Poloprezidentský systém.

Absolutní (absolutistická) monarchie

- Existuje zde dominantní role panovníka, jemuž je podřízena výkonná, zákonodárná i soudní moc.
- Panovník stojí mimo právní řád; proto je jeho moc nedělitelná, jednotná a neomezená.
- V současnosti tato podoba monarchie neexistuje; v minulosti to bylo kupř. carské Rusko.

- někteří autoři ztotožňují dualistickou monarchii s monarchií absolutní, jsou zde však odlišnosti
- Zde již existuje parlament, který však panovníkovi dává pouze doporučení.
- Panovník má moc výkonnou a jmenuje soudce. Zákony nevydává, ale má právo jejich vetování.
- V současnosti tato forma existuje v Saudské Arábii, Kuvajtu, Jordánsku či Brunei.

- Moc panovníka je zásadně omezena ústavou (konstitucí) a panovník je jedním z občanů státu.
- Jako příklad je možno uvést Velkou Británii, Norsko, Švédsko, Dánsko, Belgii a Španělsko.
- Někdy jsou tyto země označovány jako parlamentní monarchie - zdůrazňuje rozhodující úlohu parlamentu a pouze formální úlohu panovníka, který má minimální pravomoci.

- Svrchovanost zákonodárné moci
- Princip sdílené moci (vazba mezi zákonodárným sborem a vládou):
 - jmenování i pád vlády se souhlasem parlamentu,
 - právo hlavy státu (výkonné moci) zákonodárný sbor rozpustit a vypsát nové volby.
- Existují různé typy parlamentních systémů (premiérský, kancléřský, parlamentní systém s převahou zákonodárného sboru)

Typy parlamentních systémů

- *Premiérský typ parlamentního systému*

- Např. Velká Británie
- Vládne politická strana, která po volbách získala většinu v Dolní sněmovně
- Vláda rozhoduje o rozpuštění parlamentu

- *Kancléřský typ parlamentarismu*

- Např. Německo
- Princip konstruktivního hlasování o nedůvěře

- *Parlamentní systém s převahou zákonodárného sboru*

Parlamentní systém s převahou zákonodárného sboru

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVINĚ

- Nejvyšší státní moc náleží parlamentu,
 - vláda, složená z poslanců, se zodpovídá parlamentu za svou činnost,
 - aby vláda mohla „vládnout“, musí získat důvěru parlamentu,
 - jestliže vláda nezíská důvěru parlamentu kdykoliv po dobu svého „vládnutí“, musí podat demisi hlavě státu,
 - hlava státu buď demisi přijme a pověří novou osobu jejím sestavením, nebo nepřijme; v tomto případě musí rozpustit parlament a vypsat nové volby (upraveno ústavou země).
-

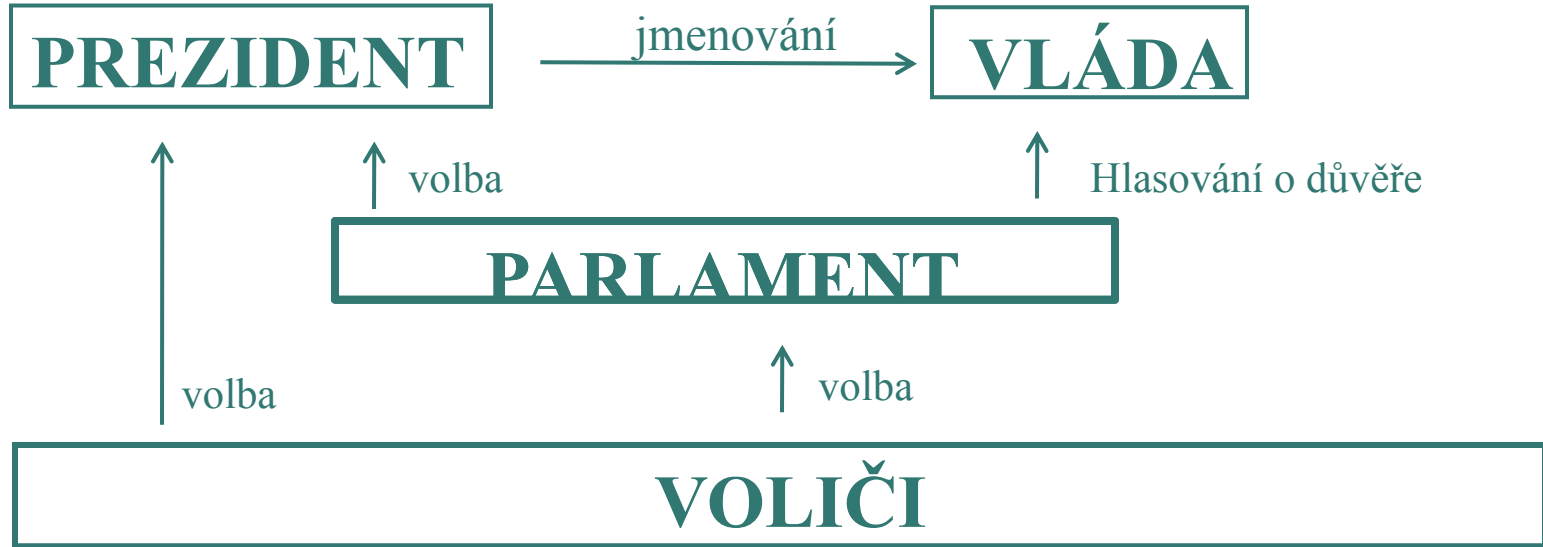
Parlamentní systém s převahou zákonodárného sboru

SLEZSKÁ
UNIVERZITA
OBCHODNĚ PODNIKATELSKÁ
FAKULTA V KARVÍNĚ

- Nejvyšší státní moc náleží parlamentu,
 - vláda, složená z poslanců, se zodpovídá parlamentu za svou činnost,
 - aby vláda mohla „vládnout“, musí získat důvěru parlamentu,
 - jestliže vláda nezíská důvěru parlamentu kdykoliv po dobu svého „vládnutí“, musí podat demisi hlavě státu,
 - hlava státu buď demisi přijme a pověří novou osobu jejím sestavením, nebo nepřijme; v tomto případě musí rozpustit parlament a vypsat nové volby (upraveno ústavou země).
-

Parlamentní forma vlády

- Vlády, které jsou schopny ujmout se funkce
 - menšinové vlády
 - legislativní koalice (nenesou odpovědnost za vládnutí, flexibilita)

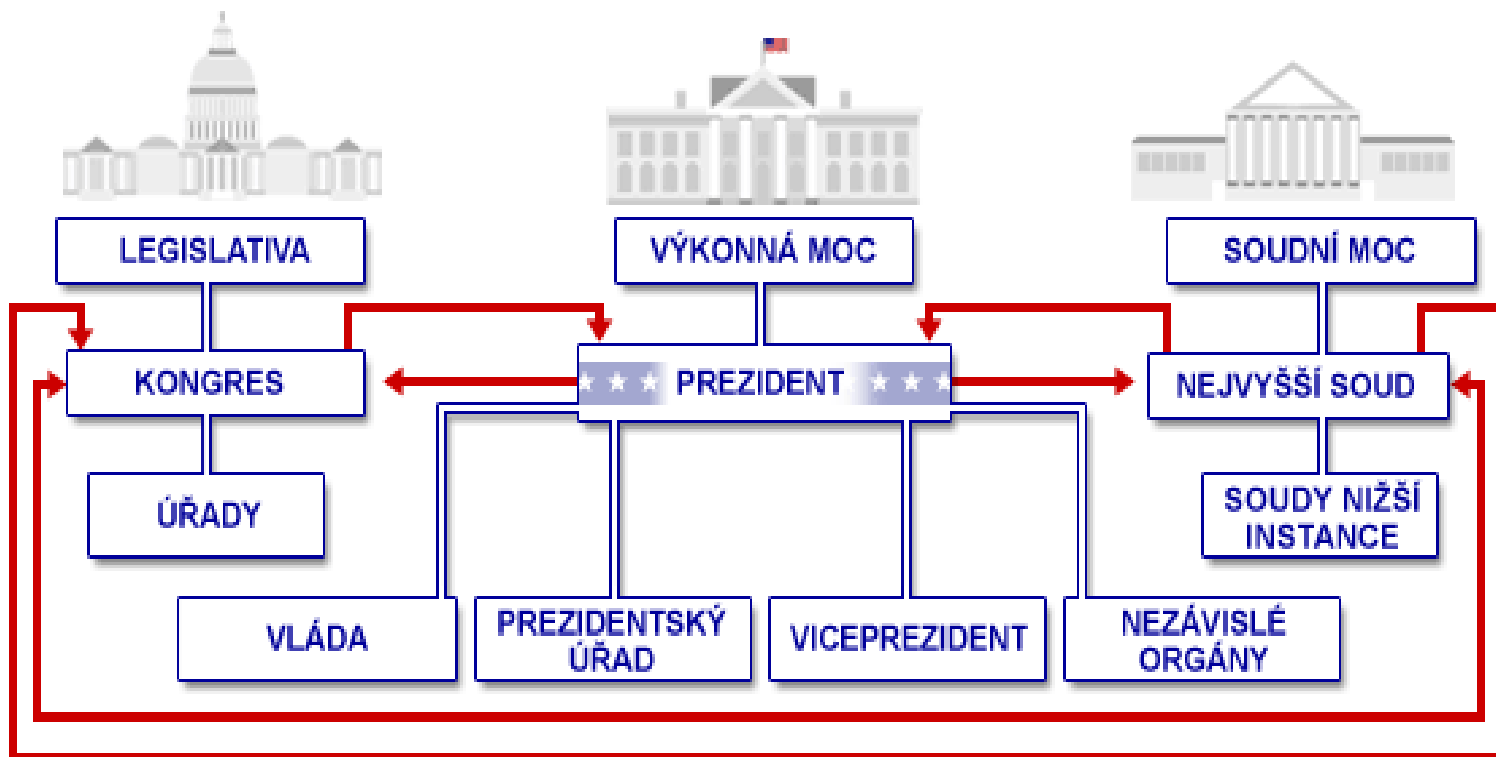
- Vlády, které jsou schopné vládnout
 - většinové vlády
 - exekutivní koalice (jednání uvnitř vlády, jsou odpovědné za vládnutí)

Prezidentský systém

- Definiční kritérium – způsob volby prezidenta (USA, Chile)
- Rozhodující úloha prezidenta; je přímo volený a je hlavním držitelem výkonné moci.
- Pevně stanovené volební období prezidenta
- Důsledně je zde provedena dělba moci na zákonodárnu, výkonnou a soudní (princip vyvažování moci).
- Závislost vlády na prezidentovi
- Prezident je na parlamentu nezávislý a má právo vetovat zákony, avšak parlament nemůže rozpustit.
- Nemožnost odvolání prezidenta (impeachment)
- Příkladem mohou být USA, Rusko nebo Mexiko (americké státy).

Politický systém v USA (rozdělení moci)

Poloprezidentský systém (např. Francie)

- zvláštní forma prezidentského systému (výkonná moc je rozdělena mezi prezidenta a předsedu vlády, problém kohabitace):
 - Varianta premiérsko-prezidentská
 - Varianta prezidentsko-parlamentní
- výkonná moc je rozdělena mezi prezidenta a předsedu vlády, přičemž oba jsou na sobě nezávislí,
- prezident je volen přímo,
- prezidentovo volební období je pevně stanoveno,
- prezident je neodvolatelný (až na výjimky),
- prezident jmenuje vládu,
- parlament může vládu odvolat (vyslovit nedůvěru).

- ŘÍCHOVÁ B. *Úvod do současné politologie. Srovnávací analýza demokratických politických systémů.* Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-348-2
- KLIKOVÁ CH. a KOTLÁN I. *Hospodářská politika: teorie a praxe. 3. vyd.* Ostrava: SOKRATES, 2010. ISBN 80-86572-04-8.

Děkuji za pozornost a přeji hezký den